

דף קמח.

עין משפט א.

ח"מ סימן רנג סעיף ב
עין לעיל דף קמז עין משפט ב

עין משפט ב.

ח"מ סימן רט סעיף ז.ט

ז. ח. כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, כך אינו משייר דבר שלא בא לעולם^ה כגון אם מכר שדה לראובן ושייר מפירותיו העתידים לבוא לשמעון^ט דבר ידוע בכל שנה לא קנה שמעון כלום^י.

ז. ט. אם המוכר שייר לעצמו פירות אנו אומרים שבעין יפה הוא משייר שגם מקום פירות ואז מהני השיור.

* ואין חילוק בין מכר למתנת בריא או שכיב מרע^כ, וי"ח במתנת שכיב מרע ועיין בסי' רי"ב-ג'.

ואם המוכר שייר לעצמו הפירות ומכר הלוקח שדה זו, חלקו של המוכר אינו מכור, אם לא שאמר המוכר בעת המכירה כל זמן ששדה זו בידך, שאז כשמכרה לאחר פקע כוחו של המוכר, ובכה"ג אפי' חזר הלוקח הראשון וקנאה פעם שניה מלוקח שני אינו נותן למוכר דבר^ל מהפירות. מת מוכר הראשון אין לבניו כלום בפירות^מ ואפי' מת בעודה ביד הלוקח הראשון, אם לא שאמר מפורש בעת השיור לי וליורשי.

ה. מב"ב קמ"ח ע"א דקל לאחד, ופירותיו לאחר.

ט. כגון שאמר השדה לראובן ופירותיו לשמעון. אבל אם אמר אני משייר לשמעון, שיור יש כאן מתנה אין כאן. ש"ך ס"ק י"ד.

י. ואפי' מכר לשמעון הפירות נוטל ראובן הפירות בחינם, סמ"ע ס"ק כ"ד. ובביאורים ס"ק י' כתב דכיון שהמוכר צריך להחזיר מעותיו לשמעון על הפירות שלא נקנו לו אם נתאנה המוכר בקרקע עם הפירות עד מחצית המקח בטל מטעם אונאה.

כ. שנאמר בו שייר ליורשיו הפירות. ש"ך ס"ק ט"ו. והיש חולקין ס"ל כיון דמתנת שכיב מרע לא קנה רק לאחר מיתה, נגד יורשיו לא אמרינן בעין יפה הוא משייר. והעיר בנתיבות על סברא זו שהרי קימ"ל בסי' ר"י סעיף א' דדעתו של אדם קרובה אצל בנו.

ל. דמכר שני לראשון כל זכות שהיה לו בו. סמ"ע ס"ק כ"ה. וע"כ המוכר אינו אוכל פירות בכה"ג.

מ. דלא אמרינן בעין יפה שייר אלא לעצמו ולא לבניו. סמ"ע ס"ק כ"ו.

* י"א דאם שייר דבר מסויים כגון שאמר ע"מ שדיוטה אחת בבית זה תהיה שלי, יורשין בניו זכותו^ב, ורק בדבר שאינו מסויים בעינן אמר בפירוש לי ולירשי.

ט יא. מכר או נתן דקל לאחד, ופירות לאחר, ולא שייר מקום הפירות, הראשון קנה דקל ופירותיו, והשני לא קנה כלום^ב.

עין משפט ג. חו"מ סימן רט סעיף י

יב. אמר לאחד קנה דקל חוץ מפירותיו הרי שייר לעצמו מקום הפירות^ב שהם הענפים ואין ללוקח אלא הגזע כשיתייבש.

דף קמח:

עין משפט א. חו"מ סימן ריב סעיף ג

ג. מכר בית לחבירו ואמר לו ע"מ שהעליה העליונה שלי אנו אומרים ששייר לעצמו מקום בחצר להוציא זיזין מהעליה לחצר^ב.

* ואם שייר לעצמו זכות ושייר גם לאחר אנו אומרים כמו ששייר לעצמו^ב בעין יפה גם לאחר שייר כך, ועל ענין אחד נתכוון.

ג. דבכה"ג לא נכנסה הדיוטה הזו בכלל המכר ונשאר ליורשיו לעולם. סמ"ע ס"ק כ"ז.
 ס. בסעיף ז' איירי שמכר גם מקצת פירות לראשון ומקצתם לשני והשמיענו שם דלא קנה השני כיון שאין לו מקום הפירות, והוי דבר שלא בא לעולם. וכאן קמ"ל אפי' שייר כל הפירות לעצמו ולא מכר לראשון דבר מהם ג"כ הראשון קנה קנינו להגזע כשיתייבש, והשני לא קנה דבר והפירות וענפיהם נשארו למוכר. סמ"ע ס"ק ל"א.
 ע. כאן ששייר לעצמו משייר בעין יפה וגם מקום הפירות וע"כ נשאר ללוקח רק הגזע כשיתייבש.

פ. דין זה יתבאר בסי' רי"ד סעיף ח'. ואף אם מכר החצר עם הבית, והעליה היא על גביו אמרינן ששייר לעצמו בעין יפה מקום זיזין מהעליה לחצר אף שמכר אויר החצר עם הבית. סמ"ע ס"ק י'.

צ. הגם שבהקנה דבר שמועיל בו קנין עם דבר שאין מועיל בו קנין כמו דבר שאין בו ממש יש פלוגתא בזה כמ"ש הרמ"א בסי' ר"ג סעיף י' וכאן משמע דלא פליגי, כתב הסמ"ע בס"ק י"א דשאני הכא ששניהם שווין כיון שההקנאה היתה בפעם אחת אבל בחליפין שנקנים בו המטלטלין ואינם נקנים בו המעות, והש"ך בס"ק ג' השיג על דברי הרמ"א בדין זה דלא דק בדברי הרמב"ן שהוציא ממנו דין זה ע"ש.

עין משפט ב.

ח"מ סימן רנ פעיף יא

יא יז. במתנת שכיב מרע בכולה אין חילוק בין נתן אותה לאחד או לכמה אחדים בבת אחת, ובלבד שלא יפסיק בין אחד לחבירו ^ק והוא שיאמר חלק זה לפלוני, וחלק זה לפלוני וחלק שלישי לפלוני דאם מת קנו כולם. אפי' בלא קנין. אבל אם חילק בניהם ^ר הוי כנמלך על הראשונים חוץ מהאחרון, שיש לראשונים דין מתנת שכיב מרע במקצת שצריכה קנין ואפי' אם מת, וע"כ אם עמד אינו חוזר אחרי שעשו קנין, ואם לא עשו קנין לא קנו אפי' אם ימות, ולאחרון הוי מתנת שכיב מרע בכולה וקנה הכל ^ש אם מת אפי' בלא קנין, וע"כ אם עמד חוזר.

עין משפט ג.ד.ה.

ח"מ סימן רנ פעיף י

יב טז. שכיב מרע שנתן בלשון "הנכסים" ולא אמר "כל נכסי", אף שהדבר גלוי שהם כל נכסיו הרי זו כמתנת שכיב מרע במקצת ^ה וצריכה קנין עד שיאמר "כל נכסי" ^א או שיוחזק ^ב שאין לו נכסים אחרים במקום אחר או במדינת הים, ואז הוי מתנה בכל ולא צריכה קנין.

עין משפט ו.ז.ז.

ח"מ סימן רנ פעיף יב

יג יח. שכיב מרע שנתן כל נכסיו וחזר במקצתן מסתמא חזר בכולם ^ג.

- ק. מב"ב קמ"ח ע"ב, דשכיב מרע מידק דייק והדר יהיב.
- ר. לשון הרמב"ם שם וכן הוא בגמ' היינו שהפסיק בניהם שאז אנו אומרים שנמלך על כל הראשונים חוץ מהאחרון.
- ש. ודוקא שהראשונים היו בקנין, ובלי זה אף האחרון לא קנה וכן כתב בנתיבות ס"ק כ"א, ובפעמוני זהב.
- ת. רמב"ם פ"ח מזכיה הלכה כ'.
- א. או "כל נכסי אלו". סמ"ע ס"ק ל'.
- ב. ובחזקה בעלמא סגי בלא עדים על חזקה זו. סמ"ע ס"ק ל"א.
- ג. בעיא בגמ' ב"ב קמ"ח ע"ב ונפשטא. וכתב הרא"ש בתשובה כלל י"ג סי' ט"ו דראובן שהיו בידו ספרים של שמעון, ושמעון נתן במתנת שכיב מרע כל אשר לו לבתו, וראובן אמר שציוהו להקדיש הספרים, ופסק דבתו זכתה בהם. סמ"ע ס"ק י"א.

- * ואפילו נתן לשנים בשטר אחד וחזר מאחד, החזרה גם מהשני ובטל ^ד.
 ואם פירש שאינו חוזר רק במקצתן מחלקו של ראשון, קנה הראשון
 הנשאר, אפי' שזו מתנה במקצת ולא קיבלו ממנו בקנין, מ"מ כיון
 שבשעה שנתן לו היה מתנה בכל, ושלא היה צריך בה קנין, ע"כ קנה
 הנשאר.
- * וי"א דוקא שחזר ונתן אותו המקצת שחזר בו לאחרים ^ה, אבל אם שייר
 אותו מקצת לעצמו גם הנשאר ביד הראשון בטל עד שיקנו ממנו כדין
 מתנת בריא.
- * כתב נכסיו מקצתן לאחרים ומקצתן ליורשיו, וחזר בחלק היורשים ^ו, לא
 נתבטלה מתנת האחרים, דשל היורשין אינו אלא כירושה בעלמא.
- יב יט. נתן כל נכסיו לאחד, וחזר ונתן מקצתן לשני ^ז, הראשון לא קנה
 אפי' אם ימות שהרי חזר בו, והשני יש לו דין מתנת שכיב מרע
 במקצת שאם קנו מידו קנה אפי' לא מת, ואם אין בה קנין אפי' מת
 אינו קונה.
- יב כ. נתן מקצתן לראשון בקנין, והמותר נתן לשני, הראשון קנה אפי'
 שלא מת ^ח, והשני הרי הוא מתנת שכיב מרע בכל, וע"כ אם מת קנה

ד. ואין לומר השטר אלים ולא תהיה חזרתו כלפי השני, קמ"ל דהוי גילוי דעתא ובטל גם השני.
 וכתב בשטר אחד, אבל אם היו שני שטרות נפרדים לא הוי חזרה לראשון חזרה גם כלפי השטר השני כיון שלכל אחד ישנו שטר בפני עצמו, כן מוכח בנ"י. סמ"ע ס"ק ל"ד.
ה. שם בנ"י ב"ב. שאז הראשון קנה המקצת בלא קנין כיון שמתחילה היתה מתנת שכיב מרע בכולה. סמ"ע ס"ק ל"ה.
ו. ואם נשאר אותו חלק היורשים אצלו, צ"ע אם הראשונים צריכים קנין כמתנת שכיב מרע במקצת. סמ"ע ס"ק ל"ו.
ז. מברייטא שם ומסקנת הגמ' והלכתא חזרה במקצת הוי חזרה וכפירוש הרא"ש שם.
ח. ואף אם לא הפסיק בין נתינת הראשון לשני, מ"מ לשני הוי מתנת שכיב מרע בכולה, כיון שאמר והמותר לשני, הוי כפירש לראשון שנותן לו כמתנת שכיב מרע במקצת, והמותר במתנת שכיב מרע בכולה לשני. ועיין בש"ך ס"ק י"ג שהגיה בסמ"ע. ועיין בפעמוני זהב.

אפי' בלא קנין ט ואם עמד חוזר אפי' היה קנין.

עין משפט ט.י.כ. חו"מ סימן רנ פ"ה ג

ג. ה. שכיב מרע שהודה י על נכסיו שהם של פלוני אפי' עמד אינו יכול לחזור בו.

* שכיב מרע שאמר רוצה אני שיהיו מטלטלי לשמעון, הרי זה לשון מתנה. אבל אמר מטלטלין אלו לשמעון או יש לשמעון בידי, זה לשון הודאה ב.

ג. ו. הקדיש כל נכסיו ולא שייר כלום או הפקירם או חלקם לעניים, אם עמד נתבטל הכל כדין נותן מתנה ל ולא כהודאה.

* אפי' תפסו העניים מוצאים מהם מ ודלא כהחולקים.

ג. ז. מכר נכסיו כשהיה שכיב מרע אם מקצתם מכר הרי ממכרו קיים כאדם בריא ב, ואם כולם מכר, אם הכסף בעצמו קיים ב אם עמד

ט. וכ"ש אם היה קנין ובמיפה כוחו, דאם היה קנין בלבד מגרע גרע שאין קנין לאחר מיתה. ש"ך ס"ק י"ד.

י. רמב"ם פ"ט מזכיה הלכה ט' מב"ב קמ"ט ע"ב, בעיא דלא איפשטא, וכתב הרמב"ם שם שאמר ג"כ תנוהו לו, דאם לא כן שמא שלא להשביע את בניו אמר כן, ואפי' תבעו א"צ לומר על ההודאה שמודה לו "אתם עדי", שאין אדם משטה בשעת מיתה, ואפי' לא אמר תנו נותנים באמר אתם עדי כיון שתבעו והודה לו. נתיבות ס"ק ה'.

והתוס' בד"ה שכיב מרע שם כתבו שהבעיא בגמ' היתה כשהודה בדבר שאנו מוחזקים שהוא של השכיב מרע, ופשטא הגמ' דקני לגמרי וכך פירש הר"ח והרא"ש שם.

כ. ב"י בשם הרשב"א ח"ג סי' ס"ז.

ל. ב"ב קמ"ח ע"ב בתיקו, וע"כ אם עמד חוזר שאין מוצאין מידו אלא בראיה ברורה. ה"ה פ"ט הלכה י"ט.

והספק אם לא היה בדעתו להקנותו רק אחר מיתה או שהיתה דעתו להקדישו מיד שעיי"ז ה' ישלח לו רפואה שלמה. סמ"ע ס"ק ט'.

מ. מריב"ש סי' ק"ס.

ודין ההקדש כדין מתנה שיכול לחזור בו גם בחוליו. אבל בביאורים ס"ק ו' הביא הרבה שחולקין על דין זה שאינו יכול לחזור. סמ"ע ס"ק י"א.

נ. ב"ב קמ"ט ע"א. והוא כשמכרם לו באחד מדרכי הקניה. סמ"ע ס"ק י"ב. ואפי' מכר כולם צריך קנין. נתיבות ס"ק ח'.

ס. והטעם דכשהמעות הם בעין הרי זה כמי שמכר חצירו ופירש על דעת לקנות חיטים מכרו, וכשהם עדיין בידו ומחזיק בהם כדי שיחזור בו אם יעמוד, ואע"פ שלא התנה

חוזר, אבל אם כבר הוציא הכסף אינו יכול לחזור.

עין משפט ל.מ. חו"מ סימן רנג פעיף ב

ב. שכיב מרע שאמר בלשון יטול פלוני כל נכסי או מקצתם, או יחזיק, או יזכה, או יקנה כולם לשון מתנה הם **ע**.

ה"ה אם אמר יירש על מי שראוי ליורשו הרי זה קנה. אבל אמר יהנה **פ** פלוני בנכסי, או יעמוד בהם, או ישען בהם לא קנה.

אמר אני מניח לפלוני הוי לשון מתנה **צ** אמר יפול **ק** לפלוני כו"כ הרי זה לשון ירושה.

* ובכל הלשונות שזה לשון מתנה דוקא שהזכיר לשון מתנה, אבל אם אמר כך וכך לפלוני בנכסי לאו כלום.

* האומר שיפרעו לאשתו במעות מזומנים אין זה לשון מתנה, ואין היורשים צריכים לקיים משום מצוה לקיים דברי המת כמו שנתבאר בסוף סי' רנ"ב.

ממש, אם לא הוצרך לחיטים חוזר כמו בסי' ר"ז סעיף ג'. באר הגולה ס"ק ט'. וסמ"ע ס"ק י"ג.

וכתב בביאורים ס"ק ז' דצריך שיחזור בו בפירוש אחרי שעמד מחוליו ולא מספיק במה שעמד מחוליו.

ועוד כתב דאם חזר בחוליו ומת אח"כ מחוליו לא הוי חזרה.

ע. מב"ב קמ"ח. וה"ה אם אמר יהיה דבר זה לפלוני, לשון מתנה הוא. ש"ך ס"ק ב'.

וה"ה אם אמר יחלוק פלוני זה לשון מתנה, פעמוני זהב.

פ. ולא אמרינן דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין, ואפי' קנו מידו הוי קנין דברים וי"ח בקנו מידו. סמ"ע ס"ק ד'.

צ. ודוקא בשכיב מרע שכן דרך השכיב מרע להניח מעזבונו אחריו לפלוני אבל בברי בלשון אני מניח לא מהני.

ק. דמצאנו לשון נפילה בנחלה שנאמר זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה. סמ"ע ס"ק ו'.